

jaargang 2 — nummer 1
september 2000

Zomer te St. Idesbald

Volgens de statistieken van het Meteorologisch Instituut was juli de slechtste maand van de eeuw. Geen sprake van een zomer met een blauwe hemel en onverwachte gongslagen... Behalve dan die eerste juli toen Ida De Ridder, erburger van Sint-Idesbald, het lint van de fototentoonstelling 'Van De Ridder tot Elsschot' kon doorknippen. Het zonovergoten terras van de Keunekapel was afgeladen vol en de honderden aanwezigen luisterden ademloos naar de Sint-Idesbald-passages uit *Tsjip* die Wieneke 't Hoen voorlas. De start van een bijzonder geslaagde veertiendaagse tentoonstelling, zo schreef ons later de enthousiaste burgemeester van Koksijde (waarvan Sint-Idesbald een deelgemeente is).

Een goede maand eerder was Willem Elsschot al teruggekeerd naar zijn beruchte Koninklijk Atheneum op de Rooseveltplaats te Antwerpen. Burgemeester Leona Detiège overhandigde aan Ida De Ridder het eerste exemplaar van *Willem Elsschot en de piano* waarna het originele, wassen standbeeld van de hand van Wilfried Pas officieel werd ingehuldigd. Geen student kan nog wegens baldadigheid van de school worden gestuurd, zonder het hoofd te moeten buigen voor zijn illustere voorganger, die nu de majestueuze hal van het Koninklijk Atheneum overheerst.

In opdracht van de directie Postzegels en Filatelie heeft Calisto Peretti een prachtige tekening gemaakt van Elsschot. We bewaren deze primeur voor het vol-

[vervolg op blz. 2]

herinneringen aan grootvader

'Herinneringen aan grootvader' werd geschreven door **Christiaan, Krist, De Ridder (1936)**, oudste zoon van Elsschots oudste zoon Walter en Jeanne Kenis, op initiatief van zijn neef Jan Maniewski. Die had de wens geuit dat de kleinkinderen naar het voorbeeld van hun tante Ida ook hun eigen herinneringen op papier zouden zetten. Krist is de eerste die aan zijn oproep gehoor gaf. Hieronder publiceren wij zes van zijn elf stukken.

Aan Loeke van Herman

De 'forten' rond Antwerpen hebben rond het miljard gekost in geld van voor '14-'18, hebben tot niets gediend en hebben dan ook de laatste wereldoorlog overleefd, samen met hun slotgrachten en daar zat vis op. Grootvaders voorkeur ging uit naar 'den 11/12' waar ik veel later een deel van m'n legerdienst zou doorbrengen en gelegen was tegen de Schelde.

Elsschot met zijn kleinzoon Krist

[vervolg van blz. 1]

gende nummer, maar kunnen alvast meedelen dat op zaterdag 21 en 28 april 2001, in de KBC-Toren te Antwerpen, de eerste Willem Elsschot-postzegels zullen worden afgestempeld.

In het najaar hopen wij onze mooie fototentoonstelling ook ergens in Nederland te kunnen organiseren.

Daarnaast wordt er hard nagedacht over een academische zitting, waarschijnlijk in de lente van 2001, die hopelijk als een soort dubbelcongres in Vlaanderen en Nederland dit Elsschot-jaar mooi kan afsluiten.

Maar voor het zover is, krijgt u nog heel wat toegestuurd, want onze W.E.G.-serie is uiteraard nog niet uitgeput.

Cyriel Van Tilborgh
Voorzitter

Eerst was er het fort, waar ik als kleine jongen, aan de achterkant in 1945, tussen de planken door, kon aanschouwen hoe men mensen doodschiet. Dan een eerste gracht met een sluis naar de rivier, daarachter 'den tir' en nog een gracht van zo'n 40 meter breedte. Een afhankelijk houten poortje gaf toegang tot het laatste deel van het militair bolwerk en daar liep ook, omwille van de loslopende dieren, een soort opzichter-boer, die beleefd zijn pet oplichtte als grootvader verscheen en ook steur leverde.

Het 'gaan vissen' was doorgaans in het ochtendgloren van de zondag, al dan niet met motregen. Met m'n eigen tweewieler trok ik dan naar de Lemméstraat 21, waar verder geladen werd. Vislijnen waarvan de delen als bij mirakel in de laatste bamboestok schoven. Een doos met draden, 'soppen', dobbers en stalen draadjes die boven de haak zaten om te vermijden dat 'de Japanse krabben' het einde zouden afknippen. Verder het onmisbaar 'pennemes' en een soort klavertjes om het bloed te stelpen dat uit de vingers komt bij onhandig verwijderen van de haak. Dan het speciale emmertje om de gevangen baarzen op een bedje van gras het tijdelijke met het eeuwige te laten verwisselen.

Eerst stak hij z'n fietsspelden aan, dan een zware winterjas, daarover een regenjas en dan... 'Finne, waar hangt mijn baret,' met het eeuwige antwoord dat uit de keuken kwam: 'Aan de kapstok natuurlijk. Weet ge dat nu nog niet!' 'Nog niet,' mompelde hij dan en begon tussen een berg van kledingstukken te zoeken. 'Hier pa, ik heb hem.' 'Goed jongen, we zijn er mee weg.' Hij voorop en ik erachteraan, zoals het hoort... traag maar zeker.

Op een dag tijdens een 'wonderbaarlijke visvangst' zei ik, terwijl hij zat te dromen of te mediteren, want later heb ik beseft dat het vissen uiteindelijk bijzaak was: 'Bompa, die soldaat ginder bij de sluis zit met handgranaten in het water te gooien.' 'Oh ja? dan zullen we maar inpakken.' Bij de militair gekomen, stapte hij van z'n fiets en ging op de man af, terwijl ik op respectabele afstand de twee gadesloeg. Wat hij vertelde kon ik niet horen, mijn kennis van het Engels was trouwens in die tijd toch onvoldoende om er iets van te verstaan. De kerel moffelde z'n arsenaal terug in een legerdraagtas en stapte op. Toen grootvader zijn ijzeren paard terug besteeg, zei hij tegen me: 'Die zullen we hier niet meer zien.' Wat hij verteld heeft, zonder z'n stem te verheffen, heb ik nooit geweten en daar heb ik nu nog spijt van.

Met tegenzin moest hij dan thuis zijn baarzen zelf kuisen en daar niemand ze lustte, werden ze weliswaar voor hem gebakken, maar hij moest ze ook zelf opeten.

II

In het begin van de oorlogsjaren was er een zekere Molitor te vriend. Hij bezat een fabriek dat vlees verwerkte. De Duitsers hadden hem voor de keuze gesteld: worsten draaien voor het Duits leger of alles kwijt en naar een concentratiekamp. De keuze was vlug gemaakt en de man bleef welstellend. Maar de publicitaire ijver van grootvader, daarentegen, kreeg een flinke deuk, met alle financiële gevolgen van dien. En zo verkocht hij 'De Kerkepanne' in Sint-Idesbald aan Zee, aan Molitor en mocht er verder met vrouw en kinderen over beschikken.

Ida De Ridder, ereburger van Koksijde, knipt het lint door van de fototentoonstelling "Van De Ridder tot Elsschot". Broer Jan De Ridder (rechts) kijkt nauwgezet toe evenals schepen Herwig Vollon (links) en burgemeester Marc Vanden Bussche (midden).

Schouten van de stichting 'Een graf voor Marinus van der Lubbe' niet waarschijnlijk. Die zouden de actie hebben opgeëist en eerder een spuitbus hebben gepakt dan dat zij een steen van duizend kilo zouden verslepen.

Op 16 oktober wordt er in het Deutsches Theater een muziektheaterstuk *Aus Protest* georganiseerd ter nagedachtenis aan Van der Lubbe.

ELSSCHOTTIANA

'Of Elsschot echt iets met de meid gehad heeft, weet ik niet.'

De mooie zinnen uit *Villa des Roses* zouden niettemin dit jaar [1999, red.] nog op film belanden. 'Villa des Roses' is de naam van een familie-pension in Parijs, waar tegen de achtergrond van een bonte verzameling bewoners, de jonge kamermeid Louise, een weduwe, en de wijn- en vrouwenkenner Grünewald, kantoorbediende, een verhouding beginnen.

Het boek zou autobiografische elementen bevatten: aan het begin van zijn beroeps carrière, toen hij in dienst was van een louche Argentijn die in spoorwegmateriaal handelde, verbleef Willem Elsschot in een vergelijkbaar pension in Parijs. Aan zijn Duitse uitgever schreef hij ooit dat hijzelf Richard Grünewald was en Ida De Ridder, Elsschots dochter, beweert in haar boek over de schrijver, dat haar vader ooit per ongeluk een aapje in het vuur zou hebben geogoid.

Of Elsschot echt iets gehad heeft met de meid weet ik niet. Maar uit research blijkt dat ze hem toch lang parten gespeeld heeft. In de jaren vijftig — veertig jaar en twee wereldoorlogen later — is hij in Parijs naar haar op zoek gegaan, maar ze was verdwenen in 1913.

Het was eigenlijk Franks idee om *Villa des Roses* te verfilmen... Maar geen sinecure. De helderheid en compactheid van Elsschots schrijven maken het boek bedrieglijk eenvoudig. Bij een eerste lezing trap je erin. Dan pas begint het te dagen dat het niet zo gemakkelijk is. Wat staat er allemaal tussen de regels? En wat is er echt, achter de schermen gebeurd...? Van alle boeken van Elsschot leent het zich wel het best tot verfilming, door de verhouding tussen Louise en Richard Grünewald. In het begin trekken nochtans vooral de andere personages in de *Villa* mijn aandacht. Je ziet de scènes zo voor je: de kindse kleptomane Madame Gendron met haar sinaasappels, het tragische lot van Chico, de oustiti die Madame Brulot er als een soort

surrogaatsoon op nahoudt. Maar Louise en Richard mochten niet te veel op de achtergrond verzeilen. Louise werd ook te veel louter een slachtoffer. En voor Richard hebben we gezocht naar verzachtende omstandigheden.

Dramatisch gezien lag vooral het middenstuk van het boek moeilijk, wanneer Richard en Louise gelukkig samen zijn. Elsschot vindt het niet nodig daar veel over te zeggen - al gaan ze wel veel naar de bossen van St. Cloud... - hij gebruikt dit midden-deel voor de afwikkeling van de appelsienaffaire, de andere personages treden dan op de voorgrond. Hij pikt het liefdesverhaal weer op wanneer Louise zwanger is, en ze ongelukkig worden.

Het einde van het boek — een brief — was eigenlijk onverfilmbaar. Louise vertelt Richard daarin dat ze altijd van hem zal houden, dat hij haar ooit, dood of levend, zal vinden op zijn drempel. Je kan dat bijna niet dramatiseren, tenzij je een voice-over gebruikt, maar ik heb zo mijn twijfels over de impact daarvan. Dus moet je dat gegeven door het hele verhaal heen weven. Zodat je op het einde van de film hopelijk naar huis gaat met de gedachte dat Louise veel van Richard houdt, en omgekeerd, maar dat het onmogelijk was. Door hun omgeving, door de tijd waarin ze leven, maar toch vooral door hun eigen schuld. De grootste obstakels in de liefde tussen Louise en Richard zijn Louise en Richard.

Myriam Verschaeren, 'Draaiboeken. Christophe Dirickx. Vechten tegen bewondering', in: *Standaard der Letteren* (25 februari 1999), p. 20.

'Villa des Roses... een klein pijnlijk liefdesverhaal'

... Ik kan hem [Elsschot] qua verhaal niet overtreffen. Elsschot heeft weinig woorden nodig om een personage te beschrijven. Zijn directe stijl heeft toch iets filmisch. In mijn film zal ik proberen zijn rauw rationalisme te doorbreken. Er komt een poëtische dimensie aan zijn verhaal. Scenarist Christophe Dirickx en ikzelf [Van Passel] hebben het ook een beetje geactualiseerd. En zoals bij een film gebruikelijk is, vallen er personages weg en komen er enkele nieuwe bij. Elsschot zou het echter nog altijd herkennen...

Ralf Butstraen, 'Elsschotfilm wordt 'klein pijnlijk liefdesverhaal'', in: *De Standaard* (24 en 25 juni 2000).

Op het domein van 'Het Klokhof' was hij dan maar weer de enige die daar mocht vissen. d'Anderen zaten veel verderop naar Frankrijk en vooral aan de overkant van de vaart.

Nochtans was men verplicht van een visverlof te hebben. Die verloven werden gecontroleerd, door een geelachtige, verbitterde, norske, onuitstaanbare vent, die aan de overkant de vissers het leven onmogelijk maakte. Om tot bij ons te geraken zou hij ettelijke kilometers moeten omrijden om een brug te vinden en dan moest hij nog over het erf van de boer mogen. Hoe vervulde de man zijn taak in verband met het vissen aan de overkant? Wel, hij had een verrekijker en dat zou afdoend geweest zijn, moest grootvader niet telkens zijn vergunning op haar kop tonen. Zelfs de kronkelachtige pogingen van de ambtenaar konden niet baten, terwijl grootvader zat te grijnzen.

IV

Niet ver van 'Sol-la-do-re', had tante Adèle een oud vissershuisje gehuurd, vele jaren lang. En daar kwam grootvader, weliswaar in een zonnestoel, maar dan in de lommer, na het middagmaal z'n dagblad lezen, meestal gevolgd door een dutje. Aangeraden was van hem dan onder geen enkel voorwendsel te storen.

Op de bank tegen de achtergevel, in het zonnetje, zat ik dan meestal met mijn kozijn Willem, het 'programma' te bespreken om de leegte tot het avondmaal op te vullen.

En zo kwam daar op een muisstille namiddag, in een zinderende hitte, 'Boer Naas' op z'n fiets. Op blokken en met een pet op z'n ronde kop; men kon het moeilijk een hoofd noemen. En sprak: 'Mijnheer, is dat hier bij Bailleul?' 'Nee vriend, het huis is wel van Bailleul maar die woont hier niet.' 'Maar mijnheer, Zulma heeft gezegd...' verder kwam hij niet. 'Zulma weet daar niets van, maar ga het eens vragen bij Luduc, daarachter in die grote villa en als hij het niet weet, sla dan op z'n smoel want die MOET weten waar Bailleul woont.' Daarop verborg hij zich terug achter z'n dagblad en de man droop af, zijn fiets voortduwend, met lome tred.

V

Na op een nacht bepaalde 'vandalenstreken' te hebben uitgehaald ten koste van de Gemeente Koksijde (want Sint-Idesbald was een gehucht van dat dorp) zaten we weer rustig op de bank, grootvader in z'n ligstoel en wie komt daar aan? David! We werden lijkkleek en het zweet des doodsangst parelde van ons aangezicht. Hij plaatste met de zekerheid van een beul z'n fiets tegen de waterput, nam 'de witte helm van het Gezag' af en zei: 'Mijnheer De Ridder, ik peins dat *junder* kleinzonen...' maar verder kwam de brave borst niet. 'Luister David, ga maar terug naar Uw bureel en zeg tegen de commissaris dat mijn kleinkinderen dat in ieder geval niet gedaan hebben.'

Daarop verdween de agent achter de zonnebloemen. Grootvader die onmogelijk kon weten wat we hadden uitgespookt heeft ons daarop, zonder uitleg te vragen, aangekeken met een indermate vervaarlijken blik, dat we het in de dagen daarop zelfs niet durfden wagen, nog maar een boterbloempje te trekken langs de zanderige weg die naar het vissershuisje leidde.

VI

Lang geleden was er een litteraire prijskamp met een jury waar grootvader deel van uitmaakte. Zo ontving hij thuis een exemplaar van de gewrochten der mededingers. En op een middag zuchtte hij: 'En dat zou ik allemaal moeten lezen.' Hij nam het eerste boek, las er lange tijd in terwijl hij nu en dan even grijnsde. Dan sloeg hij het toe en mompelde: 'Die krijgt de eerste prijs.' De andere heeft hij zelfs niet bekeken. 'Mag ik er ook eens in lezen, vokka?' 'Pleasant geschreven Krist.' De auteur was Simon Carmiggelt en die kwam later te weten dat Elsschot hem vooraan op de lijst had geplaatst.

Na een beleefde bedanking voor de waardering vroeg hij schriftelijk met de nodige voorzichtigheid Elsschot eens te mogen ontmoeten. Zo gezegd zo gedaan en Carmiggelt kwam naar Antwerpen. Verder ben ik het verhaal verschuldigd aan mijn broeder Alfons die het bezoek, dat later tot een hechte vriendschap uitgroeide, heeft mogen bijwonen. De flessen wijn waren al ontkurkt om te luchten en stonden boven op de kast in de middelste kamer toen er gebeld werd. Daar was de man van het latere *Kroeglopen*. Na een paar glazen die het gesprek beter op gang brachten zei vokka: 'Gij hebt percies nieuwe schoenen aan die een beetje nijpen. Finne breng daar eens m'n oude sloffen. Doe die nu aan, m'n beste man.' De uren verliepen veel te snel. 'Als ge Uw laatste trein nog wilt halen, dan nadert het afscheid.' Simon, die van een glaasje niet vervaard was, stond op, schoot in z'n mantel en trok de straat op. 'Kom Fons, we gaan op de balkon staan om te zien hoe ver hij geraakt met m'n sloffen.' Boven op de uitkijk van de verdieping, met stille stem, opdat deze niet hoorbaar zou zijn in de nachtelijke stille straat: 'Hij gaat waarachtig de hoek om. Als hij ermee tot in Nederland sukkelt, hoop ik maar dat z'n nieuwe schoenen passen voor mij.' Maar neen, daar was hij terug. Aarzelend of hij wel voor het juiste huis stond belde hij aan. Grootvader ging naar de voordeur waar een soort vergrendeling op stond zodat die weliswaar kon geopend worden maar tegen eventuele aanvallers werd tegen gehouden door een ketting. De opening was net genoeg om de nieuwe voetbescherming door te schuiven en de pantoffels in ontvangst te kunnen nemen en na die ruil ging de voordeur terug toe. Terug naar het balkon om te zien hoe op straat, zittend op de opstap, het nieuwe schoeisel werd aangebonden. Elsschot keek op z'n zakuurwerk: 'Als hij niet te lang op 'den twee' moet wachten haalt hij die trein nog wel.'

Een bakkersdochter en een slagerszoon

In 1952 werd de gouden bruiloft gevierd van Elsschots jongste zus Emma (1884-1955) en Ernest Kermans. Zij hadden twee kinderen, Walter en Hilda. Bij de geboorte van hun zoon Walter (1906-1987) schreef Elsschot vanuit Parijs een felicitatiebrief, afgedrukt in *Brieven* op pagina 25-27. Onlangs vond Anna De Ridder de (getypte) toespraak die Elsschot hield bij het goudenbruiloftsfeest van zijn zus.

V.l.n.r.: schoonvader en schoonmoeder van Hilda, echtgenoot van Hilda, Hilda (dochter van Emma en Ernest), Ernest Kermans, Juleke (kind van Walter Kermans), Emma Kermans-De Ridder, Walter Kermans en zijn echtgenote, Fine De Ridder-Scheurwegen, Willem Elsschot, Marie De Ridder (zus van Elsschot).

Elsschot en zijn twee jaar oudere zus Emma, 1891

Beste Ernest , Liefste Emma ,

Volgens lopende geruchten in de stad verspreid zou het dus precies vandaag vijftig jaar geleden zijn, dat ge beiden in den echt verenigd werd .

Wij van uw generatie weten dat zulks werkelijk waar is, maar moest er toevallig een vreemdeling, een buitenstaander, laten we zeggen een onzichtbare man aanwezig zijn en die zou op U beiden een blik werpen, dan zou hij misschien in twijfel het hoofd schudden wanneer men uw fysieke en geestelijke toestand vergelijkt met de afbeeldingen, die wij geregeld in onze antwerpse pers ontdekken en waarin mensen worden voorgesteld, die ook eveneens vijftig jaar getrouwd zijn .

Een halve eeuw ' Vijftig jaar '

Het gaat alles met beetjes aan een mens voorbij . Men merkt het nauwelijks ' Het gaat met dagen, het gaat met weken . Maar om U een goed beeld voor ogen te spiegelen van wat een halve eeuw betekent, stel u voor dat mensen die vandaag in het huwelijk treden pas in het jaar 2002 hun gouden jubelfeest zullen vieren .

Vijftig jaar geleden is dus een slagersjongen, genaamd Ernest, met een bakkersdochter in het huwelijk getreden. Het is zeer spontaan opgekomen en er was niets aan te doen, ik herinner me dat volkomen, en ik veronderstel dat ze tegen elkaar gezegd hebben : " Wegens onze specialiteit zullen we in al onze toekomstige dagen in geen geval te kort hebben aan vlees en brood . "

Zover ik er mij rekenschap heb kunnen van geven geloof ik dat ze in de huwelijkse staat zo gelukkig geweest zijn als men in die staat zijn kan . Overal zijn er kleine moeilijkheden, waarvan ik trouwens zo goed als niets gemerkt heb, véél minder dan bij mij thuis en ik geloof dan ook dat ze werkelijk tevreden geweest zijn en gelukkig, vooral omdat hun huwelijk toch gezegend is door een flinke dochter, laten we zeggen een knappe dochter, en een flinke eveneens zeer be- gaafde zoon . Dus een nalaat, een kroost, waarvoor menig koninklijk geslacht te vergeefs jaren gebeden heeft : één zoon, één dochter . Ik geloof dat ik niet langer verder moet uitweiden; ik sluit na- tuurlijk toch met hartelijke gelukwensen .

Laten we hopen dat Emma en Ernest nog een flink aantal jaren van elkanders aanwezigheid en genegenheid kunnen genieten .

Onlangs vond Anna De Ridder de (getypte) toespraak.

Jongen met je wankel hoofd

Alweer enige tijd geleden verscheen in *De Groene Amsterdammer* een advertentie waarin de lezer geattendeerd werd op een herdenkingskistje getiteld 'Jongen met je wankel hoofd', ontleend aan Elsschots gedicht 'Marinus van der Lubbe' uit 1934. In dit kistje bevindt zich het werk van dichters en beeldende kunstenaars die het verhaal van Van der Lubbe optekenden (naast Elsschot: W.H. Auden, Lucebert, Simon Vestdijk — aan wie Elsschot zijn gedicht opdroeg — en vele anderen). De opbrengst zou worden besteed aan een gedenksteen in Berlijn voor Marinus van der Lubbe. Het bestuur van het W.E.G. besloot een van de kistjes te kopen, oplage 200 exemplaren, prijs 300 gulden, omdat het vond dat deze daad in overeenstemming is met Elsschots idee.

De gedenksteen is inmiddels geplaatst. Echter niet zonder slag of stoot. Er verschenen verscheidene berichten in de kranten die melding maakten van de gedenksteen en het verzet daartegen. Het stadsbestuur van Berlijn, gedomineerd door de CDU, had laten weten niets voor het monument te voelen, en zou het, als het er kwam, meteen laten verwijderen. 'Zonder vergunning is geen enkel gedenkteken in openbare ruimtes toegestaan', aldus de verantwoordelijke autoriteiten. Berlijn voelde niets voor een monument voor Van der Lubbe. Men vreest dat een herdenkingssteen opgevat zal worden als goedkeuring voor de brandstichting in de Rijksdag.

De Tweede Kamer, staatssecretaris van cultuur Van der Ploeg en de gemeenteraad van Leiden ondersteunden het initiatief wel. In zijn geboorteplaats Leiden wordt Van der Lubbe al met een gedenksteen geëerd. Ook in Leipzig, waar hij na zijn daad terecht, onthoofd en begraven werd, staat sinds vorig jaar een monument voor de antifascist. De stichting 'Een graf voor Marinus van der Lubbe', liet bij monde van voorzitter Martin Schouten weten, Van der Lubbe in Duitsland uit de anonimiteit te willen halen, en de discussie over diens daad te willen aanwakkeren.

Uiteindelijk werd de gedenksteen toch geplaatst, niet bij de Rijksdag maar om de hoek bij het Deutsches Theater. Reeds twee weken na plaatsing verdween de steen. In de krant verscheen het volgende bericht:

GEDENKSTEEN VOOR VAN DER LUBBE LAG ONDER ZANDHOOP

BERLIJN – De Berlijnse gedenksteen voor de Nederlander Marinus van der Lubbe is terecht. Een arbeider ontdekte de steen gisteren onder een zandhoop op een bouwterrein in de Duitse hoofdstad. Niet ver van de plek was het monument op 11 maart door onbekenden weggehaald.

Volgens de Berlijnse politie is de steen licht beschadigd. De daders lieten geen sporen achter die op een motief voor de diefstal wijzen, aldus de woordvoerder. De binnenlandse veiligheidsdienst van de Bondsrepubliek onderzoekt de zaak.

Een groep Nederlanders had de steen eind februari naar Berlijn gebracht. Het gedenkteken moet herinneren aan de verzetsdaad van Van der Lubbe tegen de nazi's. De Leidenaar stak in 1933 de Duitse Rijksdag, het parlamentsgebouw, in brand. De Nederlandse Stichting 'Een graf voor Marinus van der Lubbe' hoopt dat de steen uiteindelijk bij de Rijksdag wordt geplaatst. In afwachting van een vergunning kreeg de 1000 kilo zware steen een plek bij het Deutsches Theater in het centrum.

De Duitse contactman van de stichting, Gerhard Brack, had vorige week nog het vermoeden geuit dat de steen door neonazi's of andere extreem rechtse personen was gestolen. Op de dag dat het gedenkteken verdween, hield de extreem rechtse partij NPD in Berlijn een demonstratie.

1 april 2000 *Reformatorisch Dagblad*

Inmiddels is de steen teruggeplaatst. Het is nog steeds niet duidelijk wie de steen ontvreemde. Dat het rechts-extremisten waren is volgens Martin

Het heen en weer reizen tussen de kust en Antwerpen, met een gezin van zes kinderen, zonder auto en een hond, was geen sinecure.

En zo stonden ze weer eens klaar aan het station in Veurne om de terugtocht aan te vatten. Geladen als muilezels en ook 'den Bobbie' in z'n mandje. Toen allen hun plaats hadden ingenomen, zei een van de telgen: 'Kijk pa, den Bobbie staat nog op de kade en de trein gaat vertrekken!' Grootvader sprong gedecideerd recht, ging naar buiten en begon met ijver alle deuren van de treinstellen te openen. Nu is het zo, dat in België een trein niet mag vertrekken, zolang niet alle deuren gesloten zijn; wat niet zo slecht bedacht is. Het sluiten van die deuren was de taak van 'de kaartjesknipper'. Het moet een scheldpartij van jewelste geweest zijn, tot eindelijk de hond op de trein zat. 'En nu Uw papieren mijnheer opdat ik mijn p.v. kan opmaken!' Grootvader, die echter voor de publiciteit zorgde die op de hokjes prijkte van de stations waar men dagbladen verkocht, kende uiteraard de naam van de 'grote directeur'. 'En beste vriend, ik zal langs mijn kant niet nalaten van de Directeur Generaal, mijnheer x, in te lichten over Uw dierenmishandeling.' Aangaande het incident is verder niet meer gerept.

III

'De Kerkepanne' was verkocht na de dood van Molitor, die als 'collaborateur' in de gevangenis was gestorven bij gebrek aan medische verzorging. Dat maakte dat 'Pa & Ma' tijdens het 'groot verlof' op de verdieping van een kleine villa die luisterde naar de naam van 'Sol-la-do-re' hun intrek namen. Ook daár werd er gevist; niet in zee, zoals een normale sterveling zou durven vermoeden, maar aan 'Het Klokhof, een grote boerderij, gelegen aan de noordelijke kant van het kanaal Veurne-Rijsel.

De steur werd opgehaald in Veurne bij Tjeppe De Meulder die er onder andere in de oostelijke achterbuurten van de stad een minuscuul café uitbaatte. Grootvader droeg waarschijnlijk genegenheid voor de man, omdat zijn enige zoon, tijdens een ontsnappingspoging, door de Duitsers was doodgeschoten.

Maar het kon ook zijn, dat hij, die vrij goed het West-Vlaams dialect machtig was, geen woord verstond van het bargoens dat daar gefluisterd werd. Zijn verklaring tot mij was: 'Dat is een soort dieventaal uit de Middeleeuwen, die niemand verstaat.'

Later is mijn broer Fons te weten gekomen dat grootvader voor alles wat hij bestelde, 1 franc méér moest betalen dan de andere spitsbroeders. Het zal je maar overkomen niet in Veurne te hokken.

Sint-Idesbald, 1951: (v.l.n.r.): Jan Maniewski, Alfons De Ridder (2de zoon van Walter), Willem Elsschot, Krist, Walter De Ridder

'Een vorm van mediteren'

Verzameld werk van Willem Elsschot. Dat heb ik altijd bij me als ik op reis ga. Aan het eind van de rit, als de vakantie er bijna op zit en een gevoel van heimwee zich van mij begint meester te maken, lees ik altijd Elsschot. Bij voorkeur het kleinere werk, de novellen: Een Ontgoocheling, De Verlossing, Het Tankschip, Het Dwaallicht. Die vind ik niet alleen troostrijk, maar ook onbedaarlijk geestig, en vooral ontzettend goed geschreven.

Het lezen van mooie zinnen is een ervaring die mij enorm veel plezier doet. Het is een vrij abstract genoeg dat losstaat van waar het verhaal over gaat. Ik zou de inhoud van die novellen van Elsschot niet eens zo op kunnen lepelen, maar ik lees ze ook niet om het verhaal. Daarom kan ik het eindeloos herlezen. Een goed geschreven boek buldozert al je zorgen en muizenissen uit je hoofd omdat het je bij het geschrevene betreft. Zo ontstaat een ruimte waarin je moeiteloos over andere dingen kunt nadenken. Het is bijna een vorm van mediteren...

'Martin Brill naar Timboektoe', in: *VN* (1 juli 2000), p. 56.

'Elsschot waakt'

Vraagt men aan auteurs wat een uitgever is, zal de een antwoorden 'een schoonmoeder' en de ander 'een slavendrijver'. Volgens Thomas Bernhard zijn het zeker geen filantropen. 'Hij doet gewoon zaken onder de dekmantel dat hij iets wil doen voor de geest. Maar als hij voor die geest geen vijf shilling krijgt zal hij er geen stap voor verzetten.'

Wat er ook van zij, een uitgever heeft altijd een gespleten ziel die schippert tussen kwaliteit en commercie, heden en verleden. De officiële patroonheilige van WPG uitgeverij is dan ook Willem Elsschot, de illustere zakenman-schrijver. Op het Mechelse plein zit hij, in brons gegoten, achterover geleund in een crapaud. Met strenge maar inschikkelijke blik waakt hij over ons welzijn.

Harold Polis, 'Elsschot waakt'. Brochure uitgegeven ter gelegenheid van de officiële inhuldiging van het nieuwe Antwerpse pand van WPG uitgeverij (3 februari 2000).

COLOFON

Deze Nieuwsbrief 'Achter de Schermen' uitgegeven door het Willem Elsschot Genootschap v.z.w. verscheen in september 2000 in een oplage van 700 exemplaren. 400 exemplaren, bestemd voor de leden van het W.E.G., werden gedrukt op Job Parilux. 300 exemplaren, bestemd voor de pers en diverse geïnteresseerden, werden gedrukt op Mediaprint.

Lezersservice

<http://www.weg.be>
info@weg.be

Bank

België: KBC Bank - Antwerpen
409-8578841-11
Nederland: ABN AMRO BANK - Putte
53 28 777 13

Secretariaat

Lijsterbeslaan, 6 • B-2920 Kalmthout • België
tel: 03/666.78.70 • fax: 03/666.25.42

Redactie

Wieneke 't Hoen (wienhoen@hotmail.com)
Cyriel Van Tilborgh (cyriel.vantilborgh@kbc.be)

Bestuur

Voorzitter: Cyriel Van Tilborgh
Vice-voorzitter: Vic van de Reijt
Bestuursleden:
Jan Maniewski
Wieneke 't Hoen
Walter Mees

Vormgeving

Alveko bvba (info@alveko.be)

Sponsors W.E.G.

Alveko bvba
V/H Boorman en Laarmans
Canvas
Censydiam nv
Cera Holding cv
ECI voor Boeken en Platen n.v.
Ernst & Young nv
Gazet van Antwerpen
KBC Bank & Verzekering nv
Knack-Weekend
De Morgen
De Standaard
Em. Querido's Uitgeverij bv
VBF Groep
Vrij Nederland
VVL/BBDO nv